

Оксана Вікторівна АРЗАМАСОВА

здобувач,
кафедра менеджменту та публічного управління,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: oksana.33@ukr.net

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КРЕАТИВНОСТІ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУСПІЛЬСТВА

Арзамасова, О. В. Методологічні підходи до оцінки креативності кадрового потенціалу суспільства [Текст] / Оксана Вікторівна Арзамасова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 25. – № 1. – С. 95-99. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Останніми десятиліттями до традиційних індикаторів конкурентоспроможності додалась здатність до креативності та інновацій у професійній діяльності і соціальному житті, високий творчий потенціал суспільства. Тобто невід'ємною характеристикою кадрового потенціалу визнається креативна складова, яка передбачає заохочення нестандартних, оригінальних підходів до розв'язання складних ситуацій. У цих умовах важливого значення набуває потреба оцінки креативності кадрового потенціалу держави в контексті інноваційного економічного розвитку.

Віддаючи належне працям вітчизняних науковців, варто зазначити, що спроби дослідити креативність кадрового потенціалу держави, методики її оцінки та вплив на економічний розвиток практично не здійснювались. Тому в межах нашого дослідження вважаємо за доцільне розглянути теоретико-методологічні підходи та методи оцінки креативності суспільства.

При обґрунтуванні основних теоретичних і практичних результатів роботи застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння, систематизації, індукції та дедукції.

У межах статті креативність розглядається як невід'ємна складова характеристика кадрового потенціалу. З'ясовано особливості цього поняття як з психологічного, так і з економічного аспектів. З економічної точки зору креативність формує соціальний простір, де домінують інтелектуально-креативні ресурси, що забезпечують конкурентоспроможний інноваційний розвиток національної економіки. Доведено, що до оцінки креативності потрібно підходити системно, враховуючи фактори, які впливають на неї. У методології оцінки пропонується використовувати комплексний індикатор - індекс креативності, що дає можливість більш глибоко оцінити креативні можливості країни, оскільки відображає сукупні наслідки концентрації креативного класу і інноваційних економічних результатів його діяльності.

Практична значущість роботи полягає в можливості застосування вироблених пропозицій у реалізації стратегії «Україна-2020» у частині макроекономічної стабілізації та покращення параметричних характеристик конкурентоспроможності економіки.

Ключові слова: кадровий потенціал; креативність; інновація; технологія; талант; толерантність.

Oksana Viktorivna ARZAMASOVA

PhD Student,
Department of Management and Public Administration,
Ternopil National Economic University
E-mail: oksana.33@ukr.net

METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSMENT OF CREATIVITY OF HUMAN RESOURCES OF THE SOCIETY

Abstract

In recent decades, the ability to creativity and innovation in professional activities and social life, high creative potential of the society joined the traditional indicators of competitiveness. That is the creative component has become an inherent part of a personnel potential. It involves the promotion of unconventional and original

© Оксана Вікторівна Арзамасова, 2016

---

approaches to solving difficult situations. In these conditions there is a necessity to assess creativity of personnel potential of the state in the context of innovative economic development.

Scientists made the attempts to explore the creativity of personnel potential of the state, methods of its assessment and impact on economic development. However these works were not practically implemented. Therefore, within this research work, we consider the theoretical and methodological approaches and methods of assessment of creativity of companies.

During the establishment of the principal theoretical and practical results of the following article we have used the method of analysis, method of synthesis, method of comparison, method of systematization, method of induction and deduction.

In this article, creativity is seen as an integral part of the characteristic of human capacity. The author has clarified the characteristics of this concept with both psychological and economic aspects. From the economic point of view, creativity forms the social space where intellectual and creative resources dominate, and provide competitive innovative development of the national economy. It is proved that the evaluation of creativity must be approached systematically. It should take into account the factors which affect it. The assessment methodology proposes the use of an integrated indicator – the index of creativity, giving the opportunity to more deeply appreciate the creative possibilities of the country, as it reflects the combined effect of the concentration of the creative class innovative economic results of its activities.

The practical value of this work lies in the possibility of implementation of the acquired offers in the realization of the strategy “Ukraine – 2020” in the part which concerns macroeconomic stabilization and improvement of economic competitiveness parametric characteristics.

Keywords: human potential; creativity; innovation; technology; talent and tolerance.

JEL classification: J 240

Вступ

Світовий досвід функціонування національних економік показує, що сьогодні найважливішу роль у нарощуванні їх конкурентного потенціалу відіграє не матеріальна, а інтелектуальна власність, яка зростає за рахунок удосконалення використання творчих здібностей і креативності кадрів. Креативність, здатність до співпраці, самоорганізація – найбільш важливі навички майбутнього світової економіки. У перспективі затребуваними будуть працівники, здатні породжувати новизну, спроможні знайти себе в різних секторах економіки в ситуації модернізованого виробництва. Дослідження західних економістів, зокрема Ч. Лендрі, показують, що розвиток креативного класу безпосередньо впливає на економічні можливості країни, регіону. Ним доведено, що технології, компанії і венчурний капітал переміщуються в місця з найбільшою концентрацією талановитих і креативних людей [1]. У науковому середовищі беззаперечним є факт, що економічний розвиток стимулює наявність талановитих спеціалістів з високим рівнем кваліфікації. Кваліфікація залишається основним фактором економічного зростання і розвитку. Оскільки кваліфікаційні характеристики лежать саме в основі поняття кадровий потенціал, тому йому належить основна роль у забезпеченні економічного зростання і конкурентоспроможності країни.

Отже, найважливішою детермінантою нової економіки є інноваційний розвиток, обумовлений інформаційними, технологічними і соціальними інноваціями, генерація яких не можлива без креативного кадрового потенціалу. Це зумовлює необхідність оцінки креативності суспільства в контексті інноваційного економічного розвитку.

Питання вибору і застосування методу оцінки кадрового потенціалу розглядаються в роботах багатьох дослідників, таких, як Б. Бачевський, Б. Генкін, І. Джаїн, А. Кібанов, Н. Краснокутська, Ю. Одегов, Г. Писаревська, І. Репіна, О. Федонін та інші. Однак спроби дослідити креативність кадрового потенціалу держави, методики її оцінки та вплив на економічний розвиток практично не здійснювались. Найбільший доробок щодо визначення креативності, її застосування в практичній площині належить іноземним науковцям, таким, як Ф. Баррон, Д. Векслер, Ф. Вільямс, Т. Ембайл, Ч. Лендрі, М. Мамфорд, Т. Проктор, П. Тітус, Е. Торренс, Р. Флорида та ін. Слід зазначити, що вітчизняні науковці, виокремлюючи кількісні і якісні показники оцінки кадрового потенціалу, не вносять креативності в цей перелік, тому не вирішеним є питання методичних підходів до оцінки цього показника. З огляду на це тематика статті є актуальною і потребує ґрунтовного аналізу.

Мета статті

Метою дослідження є вивчення сучасних методик оцінки креативності кадрового потенціалу суспільства та її впливу на рівень конкурентоспроможності України в контексті взаємозв'язку креативності та інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для сучасних національних економік інтелект, освіта, професійний досвід, соціальна мобільність беззаперечно визнаються головними складовими національного багатства та конкурентоспроможності країн, якісно новим ресурсом економічного зростання. Останніми десятиліттями до традиційних індикаторів конкурентоспроможності додалась здатність до креативності та інновацій у професійній діяльності і соціальному житті, високий творчий потенціал суспільства. Тобто невід'ємною характеристикою кадрового потенціалу визнається креативна складова, яка передбачає заохочення нестандартних, оригінальних підходів до розв'язання складних ситуацій (рис. 1).

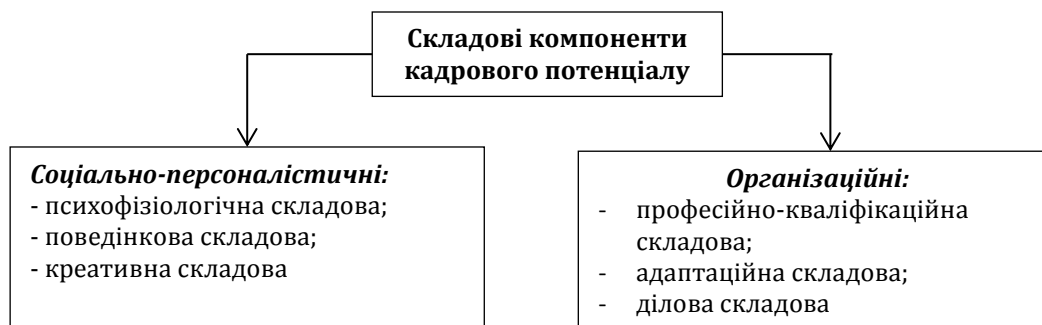

Рис. 1. Складові компоненти кадрового потенціалу

Креативність здебільшого розглядається як психологічна категорія, пов'язана з творчими досягненнями особистості. За словами Д. Саймонтона, «...розвитку креативності сприяє інтелект, вона безпосередньо пов'язана з мисленням, заснована на досвіді...» [2, с. 27]. А. А. Енштейн вдало підмітив, що під креативністю розуміється здатність до узагальнення. Творчий синтез може призвести до найрізноманітніших результатів [2, с. 28]. Креативність залежить від таких якостей, як винахідливість, уміння знаходити рішення на базі нового мислення, здатність поглянути на проблему з різних і нових сторін, інтерес до експериментування, здатність до рефлексії і безперервного навчання, здатність знову і знову придумувати нові ідеї [3, с. 41]. Зазначені підходи до визначення креативності тісно пов'язують її з особистістю. В економічному сенсі поняття «креативність» може стосуватися не тільки особи, але і сукупності людей, які реалізують одні і ті ж цілі, вирішують поставлені перед ними спільні завдання. Отже, з економічної точки зору, креативність - це творча здатність окремих особистостей, а також груп і колективів людей, пов'язаних спільною економічною метою, генерувати новаторські, інноваційні ідеї і виробляти товари (роботи або послуги) нового призначення, нової цінності, нової якості та нової вартості, відкривати нові продуктивні та ефективні ніші економічної діяльності [4, с. 4]. Науковці наголошують на міцному зв'язку креативності з інноваціями, які виступають результатом практичного її втілення.

В основі креативності кадрового потенціалу держави лежить його інтеграція. Тобто формується соціальний простір, де домінують інтелектуально-креативні ресурси. Як було зазначено вище, тільки креативний підхід, творчість, втілена в інновації, забезпечує економіці новий якісний стан, що дозволяє стати більш конкурентоспроможною. Тому важливим є рівень інноваційної активності. З огляду на це науковці оцінюють креативність кадрів через інноваційну спрямованість економіки держави. При цьому зазвичай беруться до уваги такі показники та їх динаміка:

1. Обсяг витрат на наукові дослідження і розробки та їх частка у ВВП країни.
2. Чисельність науково-дослідних кадрів, їх частка у загальній кількості зайнятого населення.
3. Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт.
4. Чисельність поданих патентних заявок або виданих патентів протягом року.

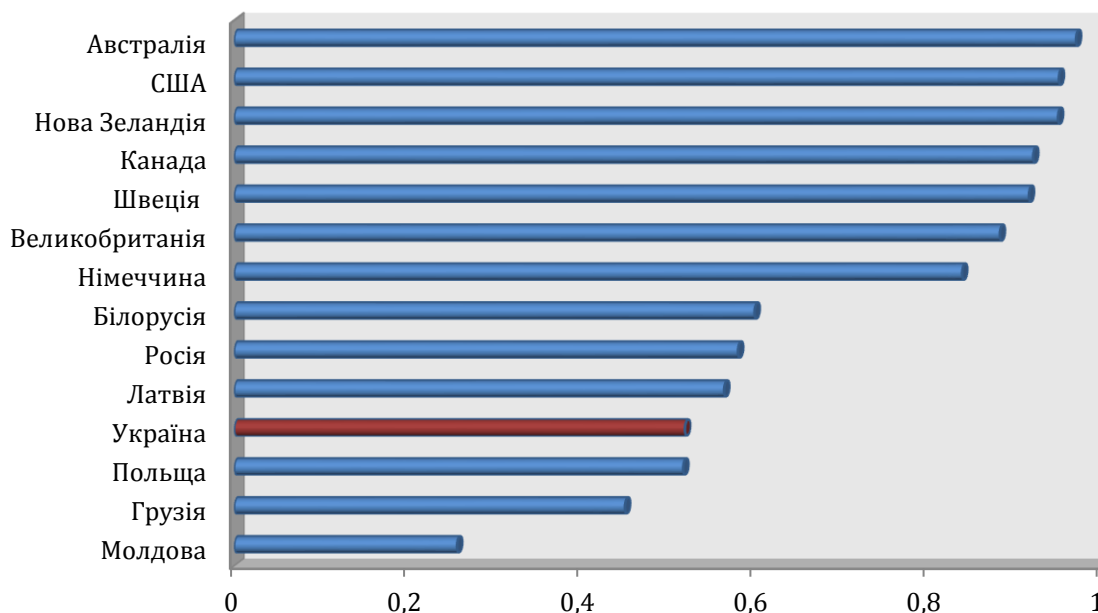
Така методика є виправданою з погляду результативного підходу, згідно з яким інновації розглядаються як результат креативної діяльності кадрового потенціалу, і поширеною на практиці. Однак вона не враховує й інших факторів, які підсилюють креативність і впливають на можливості економічного зростання країни.

Більш ґрунтовно оцінити креативність кадрового потенціалу і її вплив на економічний розвиток дозволяє комплексний показник – глобальний індекс креативності, в основі якого лежить запропонована у 2002 році канадським трестом Martin Prosperity Institute концепція «Технологія, талант, толерантність» (Концепція «3Т»). Відповідно до неї розуміння позитивного впливу креативності на економічні результати полягає в трьох факторах економічного розвитку: технологіях, таланті і толерантності. Кожен з них є необхідною, але недостатньою умовою процвітання. Щоб забезпечити істинні інновації і стійкий економічний розвиток необхідна наявність усіх трьох факторів [3].

Таблиця 1. Методика концепції ЗТ за Р. Флоридою

Елемент	Показники, що беруться для розрахунку
Талант	– частка людей, які мають вищу освіту; – частка людей творчих професій від загального числа працездатного населення
Технології	– число патентів; – обсяг інвестицій у наукові дослідження і розробки у відсотковому відношенні від ВВП країни; – кількість дослідників на душу населення
Толерантність	– дані соціологічних опитувань у країні на тему ставлення суспільства до іммігрантів, расових і етнічних меншин, сексуальних меншин.

Зазначені ключові елементи сприяють формуванню креативного суспільства. Вони підкреслюють необхідність інвестування в людські ресурси, розкриття та використання талантів, а також відкритість суспільства, де вітається різноманітність, а творчий потенціал у культурному сенсі - безперешкодно реалізовується. Авторами теорії доведено, що можливості економічного зростання залежать саме від поєднання цих трьох ключових елементів, відсутність або недостатній розвиток будь-якого з них стримує економічний розвиток і зменшує значення глобального індексу креативності. За даними 2015 року, серед 139 країн Україна посідає 45 місце за індексом креативності (рис. 2) [5]. У десятку країн з найвищим рівнем креативності ввійшли високорозвинені країни світу. Якщо дивитися крізь призму глобального індексу креативності, стає очевидним: що вищий рівень креативності і інновацій в країні, то більш вагомими економічними перевагами вона володіє. Концепція також доводить зв'язок між глобальним індексом креативності і обсягом ВВП на душу населення, глобальним індексом конкурентоспроможності і глобальним індексом підприємництва.

Рис. 2. Рейтинг країн за глобальним індексом креативності [5].

Відповідно до звіту, за розвитком технологій Україна посідає 43 місце, таланту – 24, а толерантності – 105 серед 139 країн. Очевидно, що в Україні справи з талантами і технологіями йдуть набагато краще, ніж із толерантністю. При розрахунку елемента таланту, з'ясувалося, що за чисельністю людей, які мають вищу освіту, Україна серед перших, а за кількістю представників креативного класу вона на 40 місці. При вимірюванні індексу технологій Україна зайняла 33 місце за обсягом інвестицій у наукові дослідження і розробки, 37 - за кількістю патентів. Однак у сумі талант і технології виявилися двома найбільш сильними складовими (24 і 43 місця відповідно). З толерантністю в Україні справи йдуть набагато гірше, і вона опинилася на 105 місці, тобто серед країн з найбільш низькими показниками [5]. Толерантність вважається ключовою складовою з кількох причин. По-перше, толерантні та відкриті суспільства більш привабливі для творчих людей, які роблять вирішальний внесок в економіку знань сьогодні. Ринок праці став глобальним, і відкритість, толерантність держави важливі для того, щоб стати

місцем роботи і життя для розумних, талановитих і запевнятих людей. По-друге, ймовірність перетворення ідей в інновації і економічну вигоду підвищується, якщо суспільство загалом відкрите для нових знань та ідей. Таким чином, відкритість як складова толерантності означає таку ж відкритість до нових ідей.

Отже, погоджуємось з думкою Р. Флориди, що такий комплексний індикатор, як індекс креативності, дає можливість більш глибоко оцінити креативні можливості країни, ніж простий показник наявності креативного класу, позаяк відображає сукупні наслідки концентрації креативного класу та інноваційних економічних результатів його діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Для розвинених країн у XXI ст. характерним є зростання людського капіталу. Уже сьогодні в національному багатстві світового співтовариства він становить близько 70 %. У зв'язку із цим перед Україною стоїть завдання втримати масовий відтік кваліфікованої робочої сили і виховання креативного і талановитого молодого покоління. Для цього необхідно створити більш сприятливий креативний клімат, щоб зберегти місцеві таланти і притягувати кваліфікованих професіоналів з-за кордону. У таких умовах необхідні довгострокові зусилля держави, бізнесу і соціальних інститутів, щоб перебороти інерційність розвитку, впроваджуючи інновації, притягуючи творчих людей, розвиваючи освіту і науку. Більш того, для зростання попиту на інновації необхідний стратегічний альянс держави і креативного класу.

Оскільки особливістю сучасного економічного розвитку є зростання ролі регіону як структурної одиниці світової економіки, надалі вважаємо доцільним адаптувати методика Р. Флориди для оцінки індексу креативності регіонів України. Це дасть можливість виявити проблемні місця і працювати над розвитком креативного суспільства, що сприятиме зміцненню людського потенціалу, створенню туристичної і культурної привабливості територій, розвитку інфраструктури, привабливості в регіон успішних підприємств, залученню інвестицій.

Список літератури

1. Лэндри, Ч. Креативный город / Чарльз Лэндри. – М.: Классика XXI, 2005.
2. Флорида, Р. Креативный класс. Люди, которые создают будущее / Ричард Флорида; пер.с англ. Н. Яцюк; [науч.ред. Р. Хусаминов]. – М: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 420 с.
3. Козак, В. І. Формування креативності в системі публічної служби України: проблеми та перспективи розвитку / В. І. Козак // Аспекти публічного управління. – 2015. – № 10(24). – С. 41.
4. Ревуцкий, Л. Д. Креативность экономически активного человека: понятие, показатели, оценка, учет и контроль [Электронный ресурс] /Л.Д. Ревуцкий // Экономические отношения. – 2011. – № 1 (1). – с. 3– 9. – Режим доступа: <http://bgscience.ru/lib/9839>.
5. The Global Creativity Index 2015. – Retrieved from <http://martinprosperity.org/media/Global-Creativity-Index-2015.pdf>.

References

1. Lendri, Ch. (2005). *Kreatyvne misto*. Moscow: Klasyka XXI.
2. Floryda, R. (2016). *Kreatyvnyy klas. Lyudy, yaki stvoryuyut maybutnye*. Moscow: Mann, Ivanov i Ferber.
3. Kozak, V. I. (2015). Formuvannya kreatyvnosti v systeme publichnoyi sluzhby Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku. *Aspekty publichnoho upravlinnya*, 10 (24), 41–47.
4. Revutskyy, L. D. (2011). Kreatyvnist ekonomichno aktyvnoho cheloveka: ponyattya, pokaznyky, otsinka, oblik i control. *Ekonomichni vidnosyny*, 1 (1), 3–9. Retrieved from: <http://bgscience.ru/lib/9839>.
5. *The Global Creativity Index 2015*. (2015). Retrieved from <http://martinprosperity.org/media/Global-Creativity-Index-2015.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2016 р.